

We współczesnym świecie proces starzenia się ludzkiej populacji postępuje w niespotykanym dotąd tempie. Liczba osób powyżej sześćdziesiątego roku życia już przed 2025 rokiem wzrośnie do miliarda dwustu milionów, a w 2050 roku wyniesie ponad 2 miliardy i zrówna się z liczbą dzieci. Zważywszy na tempo zmian demograficznych, bardzo szybko znakomita część populacji świata, m.in. z przyczyn ekonomicznych, pozostanie poza nawiasem społeczeństwa, co przełoży się na kondycję wszystkich grup społecznych i budżetów państw. Jednak problem starzenia się społeczeństw to nie tylko problem ekonomiczny i polityczny, ale także zagadnienie praw człowieka. Starzenie się oznacza często wykluczenie z życia społecznego, a tym samym ograniczenie korzystania z przysługujących każdej istocie ludzkiej praw osobistych, politycznych, społecznych, gospodarczych i kulturalnych. W wielu przypadkach bariery w korzystaniu z pełni praw człowieka tkwią w stereotypach, uprzedzeniach i skategoryzowaniu osób starszych jako zniedołężniałych, skostniałych w poglądach i zachowaniu, staromodnych w moralności i umiejętnościach. Takie podejście prowadzące do dyskryminacji, wykluczenia i uniemożliwiający korzystanie z pełni praw człowieka przez osoby starsze zostało nazwane ageizmem (na wzór rasizmu i seksizmu).

Obok ageizmu prowadzącego do dyskryminacji, różnego typu wykluczenia, barierą w korzystaniu z pełni praw człowieka przez osoby starsze jest wykluczenie cyfrowe. Osoby starsze „urodziły się za wcześnie”, aby nabyć wiedzę i praktykę w zakresie korzystania z nowych technologii, a stereotypy powodują, że wykluczenie to pogłębia się, ponieważ panuje przekonanie, iż np. starszego pracownika nie warto już szkolić, że osoba starsza wolno się uczy i nie nadaża za nowinkami technologicznymi i generalnie jest „mniejszej wartości”. Uświadomienie, a potem działanie na rzecz eliminacji ageizmu i cyfrowego wykluczenia jest więc jednym z warunków włączenia społecznego osób starszych.

Podnoszenie świadomości państw, społeczeństw i każdej osoby w każdym wieku jest wielkim wyzwaniem także dla prawa międzynarodowego, które powinno reagować na najnowsze zjawiska społeczne na świecie. Z tego względu projekt ma na celu ustalenie, czy we współczesnym prawie międzynarodowym i unijnym istnieje model zapobiegania społecznemu i cyfrowemu wykluczeniu osób starszych.

Szczególne role w wypracowywaniu takiego modelu przypada organizacjom pozarządowym, szczególnie wyczulonym na łamanie praw człowieka, wykorzystywanie, wykluczenie i dyskryminację. Z tego względu w projekcie zostaną zidentyfikowane instrumenty umożliwiające organizacjom pozarządowym działanie na forum międzynarodowym.

W zakresie ochrony praw osób starszych, przed organizacjami pozarządowymi (zwłaszcza tymi największymi - tzw. parasolowymi) stoi ogromne wyzwanie w sferze ochrony praw osób starszych. Wynika to faktu, że o ile na forum Organizacji Narodów Zjednoczonych przyjęto traktaty chroniące prawa kobiet, dzieci, migrantów, uchodźców i niepełnosprawnych to państwa, wbrew sytuacji demograficznej świata, nie są nie są zainteresowane przyjęciem konwencji o prawach osób starszych. Niechętnie wiążą się też umowami przyjętymi na kontynencie afrykańskim i amerykańskim. Przy niechęci państw to organizacje pozarządowe są „kołem zamachowym” dla tworzenia prawa międzynarodowego dotyczącego ochrony praw osób starszych. To one, uczestnicząc w procedurach kontrolnych, mogą też rozliczać państwa z podejmowanych działań na rzecz włączenia społecznego i cyfrowego seniorów. To założenie stanowi główną hipotezę projektu, która zostanie w toku badań zweryfikowana. W projekcie zostanie bowiem ustalone, poprzez analizę przepisów, dorobku doktryny, jak prawo międzynarodowe i prawo Unii Europejskiej spełniają swą funkcję edukacyjną w zakresie zwalczania ageizmu i wykluczenia cyfrowego. Projekt zakłada także zbadanie, w jaki sposób organizacje pozarządowe mogą przyczynić się do podnoszenia świadomości społeczności międzynarodowej w zakresie włączenia społecznego i cyfrowego osób starszych i zachęcać państwa do podejmowania pozytywnych działań w tym zakresie.

Tematyka projektu to materia nowa, gdyż na forum międzynarodowym dokumenty o prawach seniorów, zazwyczaj niewiążące, zaczęto przyjmować mniej niż 40 lat temu, a prace nad powszechną konwencją dopiero trwają. Pierwszy przegląd dobrych praktyk, który przewidziano na mocy rezolucji o prawach osób starszych Komitetu Ministrów Rady Europy odbędzie się w 2019 r. To oznacza, że w projekcie funkcjonowanie instrumentów prawa międzynarodowego będzie obserwowane „na żywo”. Zważywszy, że w nauce prawa międzynarodowego brak opracowań naukowych o uświadamiającej roli prawa międzynarodowego w kontekście społecznej i cyfrowej inkluzji osób starszych oraz roli organizacji pozarządowych, to planowane artykuły, monografia i wystąpienia na konferencjach wypełnią tę lukę.